

בס"ד, י"ד חשוון התשפ"ז

בכורות ל"ז – התרת בכור בלי מומחה, מכירת בכור שלא הותר ומומי אוזן

שאלות:

1. דני וחבריו רוצים להתיר בכור כשאין מומחה זמין. האם מותר?

התרת בכור בלי מומחה

בדף הקודם ראינו את המחלוקת במשנה האם שלושה בני הכנסת יכולים להתיר בכור בלי מומחה, ו**רבי יוסי** אמר שאפילו עשרים ושלושה לא יכולים. ראינו את דעת **רב** **חיא בר עמרם** גם לעניין בכור וגם לעניין נדרים שבמקום שאין חכם אז שלושה הדיוטות יכולים להתיר.

רבי יהודה אמר בברייתא שחייבים שאחד מהשלושה יהיה חכם, ו**רב נחמן** אמר שהחכם זה מישהו כמותו.

הגמרא שואלת בדעת **רבי יהודה** כשאחד חכם עם השניים האחרים יכולים להיות סתם עמי ארצות? **רבינא** אמר שהם צריכים להיות במינימום כאלה שכשמסבירים להם הלכות נדרים אז הם מבינים על מה מדובר ואז החכם ילמד אותם.

רב חננאל אמר בשם **רב** שאין הלכה כ**רבי יוסי**. הגמרא מקשה שממילא הלכה כרבים נגד יחיד! ועונה שהיה מקום לפסוק כ**רבי יוסי** גם נגד רבים, מפני ש"נימוקו עמו", ולכן נצרכה הפסיקה.

הגמרא מנסה להוכיח מכאן שפסיקת ההלכה בדף הקודם של **רבי ירמיה בר אבא** שהייתה ספק משמו של **רב** ספק משמו של **שמואל**, היא כנראה בשם **שמואל**, כי אחרת למה צריך להגיד בשם **רב** פעמיים. הגמרא דוחה את ההוכחה: כי ייתכן ששתי הפסיקות נאמרו בשם **רב**, ואחת נלמדת מהשנייה.

2. קצב מכר לדני בשר בכור שלא הראה לחכם, ודני כבר אכל חלק. מה עם הכסף?

מכירת בשר בכור שלא הותר

המשנה אומרת שהשוחרט בכור ומכר את בשרו, ונודע שלא הראה אותו לחכם ולכן הוא אסור בהנאה כבכור תם, מה שהקונים אכלו אכלו, ולמרות זה המוכר מחזיר להם את כל הכסף כקנס, ומה שעדיין לא אכלו ייקבר. וכן במקרה של אדם ששחט פרה ומכר אותה, ונודע שהיא טרפה, מה שאכלו אכלו והמוכר מחזיר את כל הכסף, ומה שלא אכלו הקונים מחזירים לו (כי הוא יכול למכור את זה לגוי).

ואם הקונים עצמם מכרו את הבשר לגוי או הטילו אותו לכלבים, הם משאירים למוכר דמי טרפה (מחיר זול) והוא מחזיר להם את ההפרש ממה ששילמו מחיר מלא.

הברייתא אומרת שהמוכר בשר בכור שלא הותר, או פירות טבלים (לא מעושרים) או יין שנמצא יין נסך, מחזיר את כל הדמים על מה שנאכל. **רבי שמעון בן אלעזר** אמר שאם הנפש קצה בדבר (נבילות, טריפות, שקצים ורמשים) המוכר מחזיר את כל הדמים, אבל בדברים שהנפש לא קצה בהם (בכורות, טבלים ויין נסך) הוא מנכה את שווי ההנאה שנהנו ממה שאכלו. הגמרא שואלת מה **רבי שמעון בן אלעזר** מנכה בבכור, והרי הקונה יכול לומר למוכר הכהן

להארות: dafspoiler@gmail.com

"מה הפסדתי לך", כי הבשר של הבכור היה בחזקת תם והיה נקבר! הגמרא עונה שמדובר כשמכר לו חתיכה ממקום המום, והמוכר אומר שאילולא הקונה אכל היה מראה אותו לחכם והיה מתיר לו, כרבי יהודה שמתיר בכור גם אחרי שחיטה. בטבליים, המוכר אומר שהיה מתקן אותם ואוכל, וביין נסך מדובר בתערובת, שהיה מוכר אותו לגוי חוץ מדמי היין נסך, כרבן שמעון בן גמליאל. כלומר בכל המקרים האלו המוכר יכול להנות.

הדרן עלך כל פסולי המוקדשים

3. באזן הבכור של אלון יש נקב קטן. האם אפשר לשחוט אותו בגללו?

מומי אזן בבכור

המשנה אומרת בתחילת הפרק השישי שעל המומים האלה שוחטים את הבכור: אזן שנפגמה (כלומר שנחסרה קצת) מן החסחוס (החלק הקשה) ולא בעור הרך שמחלים, ושנסדקה אפילו שלא חסרה, או שניקבה מלא כרשינה, או שיבשה. יבשה היא שאם תנקב לא תוציא טיפת דם, ורבי יוסי בן המשולם אמר שיבשה היא שתהיה נפרכת, כשממשמים בה.

הגמרא שואלת מנין שאפשר לשחוט על מומים אלה, והרי בפסוק "וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לד' אלהיך" כתוב רק "פסח או עור". ועונה שכתוב גם "וכי יהיה בו מום". אבל בכל זאת קשה זה כלל ואחריו פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט, הגמרא עונה שכתוב אחר כך "כל מום רע", שחוזר וכולל, ובכלל ופרט וכלל דנים כעין הפרט: מומים גלויים שלא מתרפאים.

הגמרא מקשה שהמכנה המשותף כעין הפרט כולל לכאורה גם שהבהמה תבטל ממלאכה, כמו פסח שלא יכול ללכת ועיוור שלא רואה, והרי פגימת האזן מתירה שחיטה אף שהשמיעה לא נפגעה! הגמרא עונה ש"כל מום רע" המילה 'כל' היא ריבוי נוסף. הגמרא מקשה שאם זה ריבוי אז צריך לכלול גם מום שבסתר, והרי פגימת החניכיים הפנימיות לא מתירה שחיטה! הגמרא עונה ש"מום רע" הוא רק גלוי, שמנוול. הגמרא מקשה שאם ריבוי מהמילה 'כל מום' אז צריך לכלול גם מום עובר, ועונה שזה סברא: אם לא פודים בהמה שיש בה מום עובר שנחשבת קדושה, בטח לא שוחטים עליו. כי הפסוק "אשר לא יקריבו ממנה קרבן לד'" מלמד שפודים רק בהמה שלא קרבה כלל למזבח, ולא בעלת מום עובר, שכשתתרפא אפשר להקריב ממנה. ותירץ נוסף הוא, שאם יכלל מום עובר, "פסח או עור" שמשמעותם מום קבוע מיותרים בפסוק.

הברייתא אומרת שסדק כל שהוא וגם פגימה (שהיא חסרון) הם מום, בין בידי אדם ובין בידי שמים, ושיעור פגימה הוא כדי שהציפורן תחגור בה (תתעכב כמו בסכין של השחיטה שראינו בחולין).

וברייתא נוספת אמרה על הנקב באזן שהוא בגודל מלא כרשינה, ורבי יוסי בר רבי יהודה אמר שהוא כעדשה. הגמרא מסבירה ששיעורי כרשינה ועדשה קרובים, אבל הגדרות האזן היבשה של תנא קמא ורבי יוסי בן המשולם שונות מאוד (שנפרכת לעומת שאינה מוציאה דם).

הגמרא מקשה על רבי יוסי בר רבי יהודה שהתיר רק בעדשה, ולעומת זאת התיר לרצוע עבד עברי גם במחט, והרציעה בסחוס פוסלת כהן לעבודה אף שהנקב קטן מעדשה! ורב חנא בר קטינא ענה שנקב קטן פוסל מהקרבה, אבל להיתר שחיטה של הבהמה צריך כעדשה. ויש

הרבה מומים כאלה שפוסלים את הבכור מהקרבה על המזבח אבל עדיין לא מכשירים אותו להישחט.

רב הושעיא שאל את **רב הונא רבה** האם "מלא כרשינה" הוא כרשינה שנכנסת ויוצאת מהנקב באופן חופשי או שנתקעת עומדת בו. הוא ענה שלא שמע על זה, אבל שמע דין דומה במשנה על גולגולת של מת שחסרה, ששיעור החסרון בגולגולת שמבטל את הגולגולת שלא תטמא טומאת אוהל, הוא לדעת **בית שמאי** כמלא מקדח ולדעת **בית הלל** כמות כזו כדי שינטל מן החי וימות.

רב תחליפא אמר ל**רב חסדא** בשם **שמואל** (מבריייתא או משמועה) ששיעורם של **בית הלל** כסלע, ו**רב חסדא הקשה** ממשנה על חלון שנעשה בידי אדם ומעביר טומאה מבית לבית, ששיעורו המינימלי הוא כמלא מקדח והוא שווה לסלע נירונית, ואז יוצא שדברי **בית שמאי** ו**בית הלל** שאמרו סלע זהים ואין מחלוקת!

בתחילת הדף הבא **רב תחליפא** שתק, ו**רב חסדא אמר** שאולי "מלא מקדח" לדעת **בית שמאי** הוא מקדח וחיסומו (עם מקום לזוז שאינו תקוע), ו**רב תחליפא אמר** שבוודאי כך. מכאן הוכחה שגם "מלא כרשינה" הוא כרשינה שנכנסת ויוצאת מהנקב באופן חופשי. ושאפשר לסמוך על התירוצ הזה בוודאות גמורה, כמו על העדות שהעיד **חזקיה אבי עקש**, שנראה בדף הבא.